

ЕКОНОМІЧНА МОДЕЛЬ ПРОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОДУКЦІЇ УКРАЇНИ НА ЗОВНІШНІ РИНКИ

Ю.М. Правик, канд. техн. наук

Постановка проблеми

На сучасному етапі провідну роль в інноваційній економіці кожної держави відіграють показники розвитку науки і технологій, а також експорту високотехнологічної продукції. В Україні відсутні, затверджені на державному рівні маркетингові інструменти, які б сприяли просуванню наукоємної продукції, в першу чергу, для державних установ і організацій, задіяних у секторі високих технологій.

Головна мета статті – дослідити причини, які перешкоджають Україні зайняти гідне місце на зовнішніх ринках наукоємної продукції, розглянути можливі канали просування наукових розробок і НДДКР України і запропонувати найбільш прийнятні інструменти маркетингу, застосовуючи які, організації, що працюють у сфері наукоємної продукції, зможуть підвищити рівень її конкурентоспроможності.

Проблемі інноваційного розвитку, підтримки науково-технологічного потенціалу країни і просування наукоємної продукції на зовнішні ринки присвятили роботи відомі українські вчені, зокрема: В.М. Геєць, С.І. Дорогунцов, Ю.П. Пахомов, М. Згуровський та ін., а також відомі російські вчені: І.А. Жорес, В.П. Зінов, Ю.Н. Андреев та ін. Ці проблеми слід роз-

глядати на постійній основі, проводячи аналіз результативності використовуваних методів.

Викладення основного матеріалу. За недавніх часів на території України були створені наукоємні, потужні виробництва і галузі, ефективно використання яких цілком спроможне забезпечити Україні гідне конкурентне місце на ринку [1]. Наявність існуючого науково-технічного і виробничого потенціалу обумовлює природну орієнтацію багатьох українських виробників на традиційні технологічні схеми співробітництва з підприємствами за кордоном. Розглянемо канали просування наукоємної продукції на базі Первомайського електромеханічного заводу ім. Карла Маркса (м. Донецьк). Продукція цього заводу затребувана українськими підприємствами, але оскільки російський ринок незрівнянно більше, він є більш привабливим для будь-якого вітчизняного виробника. Споживачами електродвигунів українського виробництва є російські партнери з Ростова-на-Дону, Тули, Пензи, Воронежа, Рязані, Санкт-Петербурга, Волгограда, Таганрога, Уфи, Барнаула, Самари, Новокузнецька, Хабаровська, Томська, Єкатеринбурга тощо. З їхніми підприємствами завод активно і довгостроково співпрацює ще з часів Радянського Союзу. Для більш успішного просування своєї продукції завод розширює і поліпшує можливості її реалізації. Так, була створена широка дилерська мережа в Росії, регіональні представництва, з якими завод уклав дилерські угоди, взяли на себе зобов'язання щодо насичення ринку електродвигунами українського виробництва. Їхні офіси розта-

шовані в Москві, Белгороді, Кемерово, Пермі. Але завод не задіяний в електронній базі інноваційної продукції України, тому можливості презентації продукції і розширеного пошуку партнерів, у першу чергу з РФ, обмежені [2].

Організації, які займаються комерціалізацією технологій, у тому числі власними розробками, крім роботи на вітчизняного споживача активно шукають покупців і партнерів за кордоном. Один із каналів виходу на зарубіжні ринки є електронна біржа технологій [3]. Але в Україні не створений єдиний консолідований ресурс, в якому для замовника /інвестора/ організації-споживача був би розміщений на web-ресурсі єдиний каталог усіх наукових розробок держави за всіма напрямками їхнього застосування. Загальний недолік для всіх елементів інфраструктури наукоємних підприємств полягає в тому, що на інформаційних ресурсах, які займаються інформаційною підтримкою наукоємних підприємств в Інтернеті, в організаціях, які займаються консультуванням і навчанням, а також просуванням продукції наукоємних підприємств, немає інформаційного контенту і не надано напрямів діяльності щодо підтримки просування підприємств, які працюють у науково-технічній сфері [1; 3].

Інформаційно-аналітичне забезпечення науково-технологічного обміну, на думку автора, має враховувати результати систематично здійснюваного моніторингу як компоненти вироблення обґрунтованої державної науково-технічної і інноваційної політики й ефективного регулювання процесів формування конкурентоспроможної системи генерації, розповсюдження і використання знань, покликаних стимулювати комерціалізацію і впровадження у виробництво наукових розробок. Залежно від горизонту аналізу і планування виділяють такі комплекси задач маркетингу інновацій:

• **стратегічні.** Орієнтовані на формування стратегічного бачення розвитку інноваційного підприємства на перспективу: аналіз ринкових

позицій підприємства, визначення і вибір найбільш прийнятних ринкових можливостей інноваційного розвитку, розробка товарної інноваційної політики і товарної інноваційної стратегії [1];

• **тактичні.** Орієнтовані на формування портфеля товарних інновацій і складання графіка їхнього впровадження-виводу з ринку: розробка інновацій у межах обраних варіантів інноваційного розвитку й оцінка їхніх комерційних перспектив (ураховуючи можливості багатоваріантного розвитку подій на ринку), а також заходів щодо формування первинного попиту [4];

• **оперативні.** Спрямовані на розробку заходів комплексу маркетингу інноваційних товарів: висновок і просування інновацій на ринок, управління життєвим циклом товарних інновацій, у тому числі модифікація товару, ринку, маркетингу [5].

Вирішення цих завдань сприятиме досягненню головної мети маркетингу інновацій – пошуку і реалізації ринкових можливостей інноваційного розвитку підприємства для підвищення його конкурентоспроможності, зміцнення ринкових позицій, забезпечення умов тривалого виживання і розвитку. При цьому в основу діяльності підприємств, що стали на інноваційний шлях розвитку, мають бути покладені методологія й інструментарій маркетингу інновацій. Більш детально зупинимося на розгляді оперативних цілей наукоємних підприємств і рекомендацій з формування системи моніторингу їхньої наукової і інноваційної діяльності, зокрема можливості створення організаційної структури управління єдиної консолідованої бази інновацій і інформаційного моніторингу. Суть системи моніторингу наукової і інноваційної діяльності наукоємних підприємств полягає в тому, що необхідно на державному рівні розробити і затвердити для організацій-розробників інновацій систему стимулів для надання достовірної інформації в єдину консолідовану систему інновацій [1; 5].

Система могла б бути значно посилена за

рахунок введення в неї інтерактивних започаткувань – можливості працювати з нею як з інформаційною системою за певними запитами [5; 6]. Ряд технічних проблем, які супроводжують інтерактивність, цілком вирішувані, однак структура системи має заздалегідь передбачати ймовірність її розвитку у відповідному напрямі [1]. У цілому зазначимо, що найважливішим принципом, який слід спочатку закласти в розробку системи моніторингу, повинен стати *принцип кумулятивності*, тобто здатності до вдосконалення без радикального зламу підстав. Проявом кумулятивності є вимога порівняння системи з офіційною державною системою статистичних даних і з системою міжнародних стандартів у галузі статистики науки, технологій і інновацій.

У загальному плані організаційна система моніторингу наукової і інноваційної діяльності повинна являти собою розподілену систему колективного доступу, що складається з інноваційних банків даних різних регіонів, взаємодія між якими забезпечується засобами телекомунікації з використанням комп'ютерних мереж. Технічний бік реалізації системи потребує спеціального розгляду, тому зупинимося лише на змістовних питаннях і обмежимося розглядом створення регіональних банків даних інновацій (рис. 1). Користувачі системи моніторингу повинні мати доступ, перш за все, до бази даних, в якій зберігаються документи, що підготовлені обслуговуючим персоналом системи (адміністратором) у напівавтоматичному режимі на

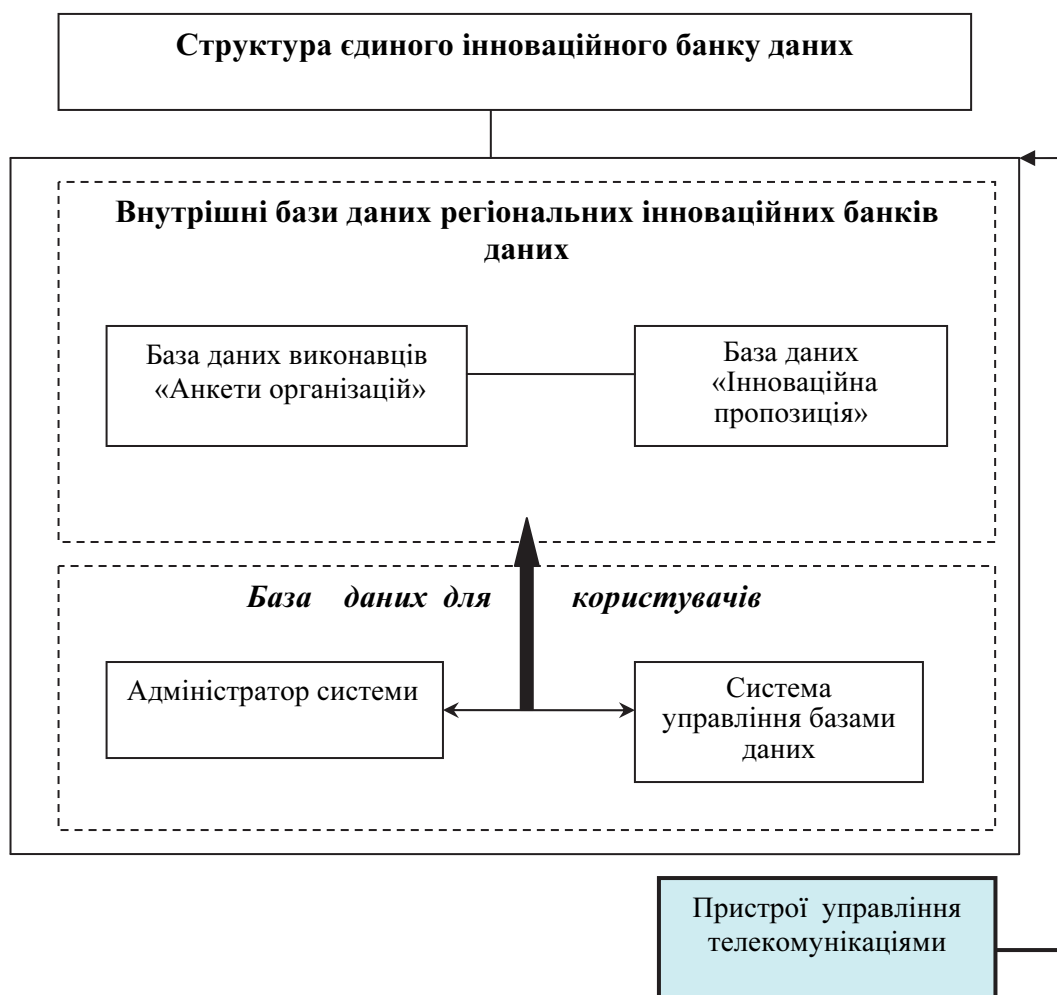

Рис. 1. Структура єдиного інноваційного банку даних

підставі одержуваної системою інформації, а також інформації, що міститься в поповнених внутрішніх базах даних. Методологія побудови системи статистичних показників інноваційної продукції, що характеризують наукову і інноваційну діяльність у регіонах України, повинна включати в себе певну сукупність вимог [4], зокрема:

- методологічна єдність включених у систему показників;
- логічна послідовність розташування показників підсистем і системи в цілому;
- відбір найбільш істотних ознак, що формують склад показників;
- комплексна, різнобічна характеристика досліджуваного явища;
- оптимальна компактність системи;
- відображення об'єктивних явищ і процесів у напрямі дослідження, його науково-технічному й інноваційному комплексі;

Статистичні показники наукової і інноваційної діяльності повинні давати реальне уявлення про стан наукового і інноваційного

потенціалу, темпи і пропорції його динаміки, характеризувати інтенсивні чинники розвитку науки і інновацій, їхні якісні аспекти. Під час побудови системи статистичні показники наукової і інноваційної діяльності регіонів України мають бути обов'язково враховані. Це надасть можливість визначити перелік взаємозв'язаних показників, які забезпечують комплексний підхід до вивчення стану і динаміки, того наукового напрямку, який цікавить замовника наукових розробок. Логічна схема, на основі якої, на думку автора, може бути побудована методологія інноваційної продукції, зображена на рис. 2.

Отже, на цьому рисунку наведені характеристики потенціалу (ресурсів) наукової і інноваційної діяльності і їхніх результатів. Надані в системі показники та їхні угруповання оптимальні й універсальні. Це забезпечує зведення і порівняння даних на державному і регіональному рівнях з аналізу наданої інноваційної продукції. При наповненні конкретними даними система показників надає

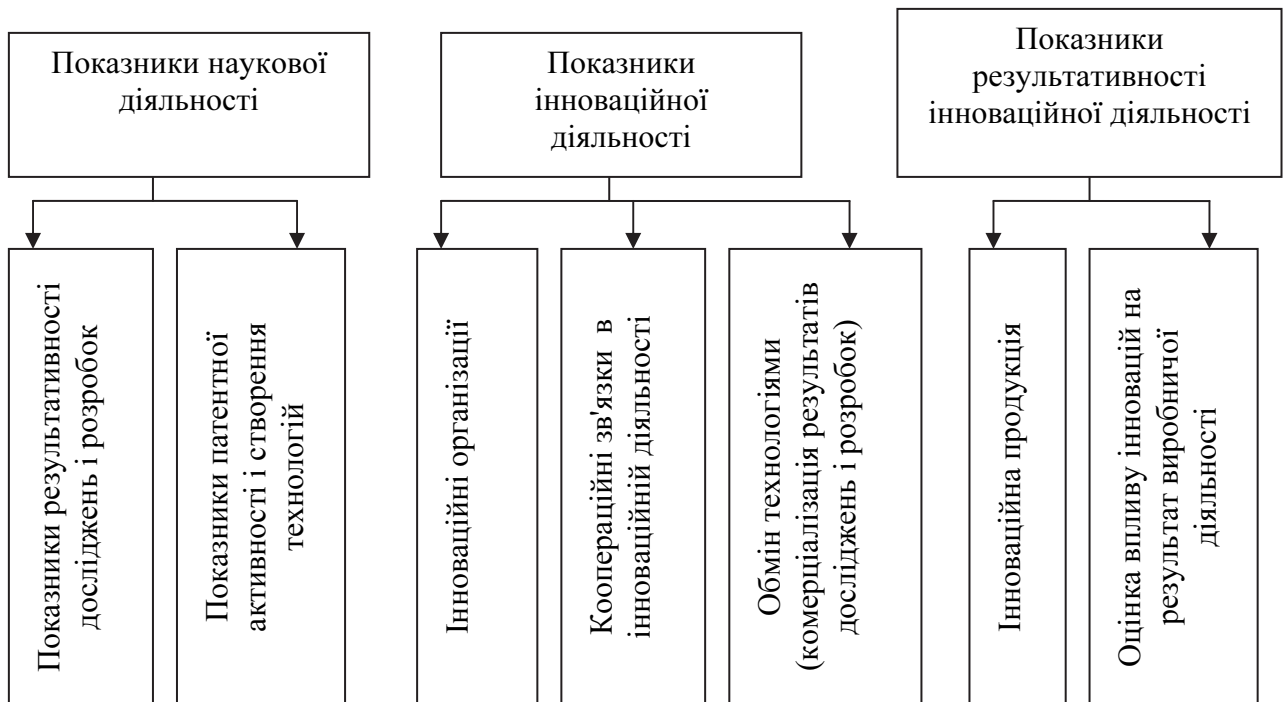

Рис. 2. Основні складові методологічної концепції формування інноваційної продукції [1]

можливість відображати регіональну специфіку окремих напрямів досліджень і розробок, видів інноваційної діяльності, особливостей їхнього розвитку і використовувати їх не тільки як інструмент для оптимального пошуку за запитом для потенційного замовника інноваційного продукту, але і як інструмент державного управління інноваціями. У системі включені абсолютні й відносні показники. Відносні – характеризують як взаємозв'язок всередині груп і підгруп, так і різні аспекти взаємодії інноваційної продукції і її результати із зовнішнім економічним і соціальним середовищем. На регіональному рівні система наданих узагальнених показників інноваційної продукції може включати в себе показники:

- які підлягають узагальненню по регіонах для системи показників державного рівня й інших зовнішніх замовників;
- необхідність розробки яких визначається споживачами регіонального управління та інших внутрішніх замовників.

Пропонована система показників досить повна, використовувані показники в цілому відповідають міжнародним стандартам. Вони можуть застосовуватися для одержання узагальнюючих оцінок стану й ефективності

використання регіонального наукового й інноваційного потенціалу, його впливу на конкурентоспроможність і сталий розвиток території, що необхідно для розробки прогнозів і стратегій інноваційного розвитку регіонів. При цьому важливо забезпечити достовірність наданих системою даних, що багато в чому залежить від логічного взаємозв'язку узагальнюючих і приватних показників наукової й інноваційної діяльності. Дана система показників є відкритою: вона може змінюватися і доповнюватися новими блоками залежно від умов зміни методології розрахунку окремих показників, внесення інших додаткових параметрів. Управління процесом підтримки просування продукції наукоємних підприємств пропонується здійснювати силами ДП «Центр науково-технічної інформації та сприяння інноваційному розвитку України». Це дасть змогу надавати всі види підтримки інноваційним підприємствам України, від залучення зовнішніх джерел фінансування діяльності наукоємних підприємств до виведення продукції на ринок, а також виключити дублювання функцій, оскільки процеси залучення джерел фінансування діяльності і просування продукції на ринок тісно зв'язані. (рис. 3).

Рис. 3. Схема підтримки інноваційного процесу

Висновки

Отже, для усунення проблем в інфраструктурі підтримки просування продукції наукоємних підприємств необхідно визначити коло завдань і покласти вирішення їх на ДП «Центр науково-технічної інформації та сприяння інноваційному розвитку України», зокрема:

- навчання і надання консультаційних послуг з просування продукції наукоємних підприємств з урахуванням її особливостей;
- надання сприяння у справі сертифікації, ліцензування і отримання іншої дозвільної документації на інноваційну продукцію, технологію;
- планування й організація регулярних виставок за сферами діяльності інноваційних підприємств і компенсація їхніх витрат у разі участі у виставках;

• взаємовигідне співробітництво з питань просування продукції наукоємних підприємств із зовнішніми елементами підтримки інноваційної діяльності – технопарками, фондами, виставковими компаніями, рекламними агентствами тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інвестиційний менеджмент: навч. посіб. [Ю.М. Правик]. – К.: Знання, 2007. – 431 с.
2. Наука и инновационная деятельность в Украине в 2011 г.: Стат. сб. – К.: Госкомстат Украины, 2012. – 284 с.
3. Всесвітній банк. Проведення моніторингу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://siteresources.worldbank.org/DATASTATISTICS/Resources/GDP_PPP.pdf. – вільний (дата звернення 30.01.2012)
4. Кузык Б.Н. Инновационно-технологическое развитие России в прогнозе динамики цивилизаций // Бюллетень Международного Нобелевского экономического форума. – Т.1. – 2010. – №1(3). – С.181–197.
5. Чухрай Н., Патора Р. Товарна інноваційна політика: управління інноваціями на підприємстві: підручник / Н. Чухрай, Р. Патора. – К.: КОНДОР, 2006. – 398 с.

УДК 330.342.24

ВИДИ МОНІТОРИНГУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

С.В. Карпенко, канд. екон. наук,
В.М. Земцева
Л.В. Лях

Постановка проблеми. Досягнення індустріально розвинутих країн залежать у першу чергу від успішної інноваційної діяльності як цілеспрямованої, організованої і якісної зміни видів, форм і методів господарської діяльності, обумовленої зовнішніми причинами і внутрішніми можливостями, пов'язаними з ризиком і спрямованими на підвищення ефективності розвитку держави.

Для гарантування пріоритетного напрямку розвитку держави необхідно забезпечити моніторинг інновацій, що сприятиме впровадженню інноваційної складової. Отже, здійснення моніторингу, тобто постійного контролю і спостережень за економічними процесами, дасть змогу точно оцінювати і прогнозувати результати інноваційної діяльності.